

Veľká Morava

7.stor – upadá Samova ríša

8.stor- Avari definitívne porazení franským kráľom Karolom Veľkým a Slovania začínajú budovať nadkmeňové zriadenia- kniežactvá:

Nitrianske kniežactvo – známe už v 9.storočí ;

na JZ Slovenska,s

centrum Nitra

patril sem: Devín, Malé a Biele Karpaty, Turiec, Gemer

knieža:**Pribina** – prijal kresťanstvo, v roku **828** dal postaviť **1. Kostol**

a vysvätil ho salzburský biskup **Adalrá**

Moravské kniežactvo – juh Moravy – **medzi riekami Dyja a Morava**

Knieža: **Mojmír**

Mojmír v roku **833** napadol Nitriansko, porazil Pribinu a zjednotil kniežactvá => **vznik VM**

Pribina sa po vyhnaní obrátil na **pomoc** najskôr k **Bulharom**, potom k **Východofranskej ríši**. Kráľ Ľudovít Nemec mu **ako léno udelil časť Panónie**. Pribina sa usadil na **Blatnohrad**-územie pri Blatnianskom jazere, kde aj so svojím **synom Kocelom** pokračoval v **šírení kresťanstva** – bolo tu 30 kostolov. **Pribina zomiera** v bojoch s Moravanmi okolo **roku 861**, nástupcom bol Kocel.

Na **VM vládol Mojmír**. Toho Východofranská ríša v **roku 846 zosadila** a na jeho miesto **dosadili Rastislava**(synovec). Rastislav začal na VM budovať hradiská a opevnenia. Rastislav spočiatku **spolupracuje s VFR**(akýsi vazalský vzťah), ale chcel sa **spod jej vlády vymaniť**=> v roku **861** sa obracia na **pápeža** s prosbou, aby mu poslal nejakých slovanských kňazov. U **pápeža nepochodil** preto sa obrátil na **byz. cisára Michala III.** a ten mu v roku **863** posla na VM **Konštantína a Metoda**. Za vlády Rastislava sa šíri **liturgia v slovanskom jazyku**.

Franská ríša chcela **zosadiť Rastislava**, využili na to jeho **synovca Svätopluka** – údelný vojvodca v NR – snažil sa dostať k moci, **začína spolupracovať s Karolmanom**. V roku **870 Svätopluk zradil Rastislava**, Rastislav bol vydaný Karolmanovi, ten ho **uväznil** a vypichol mu oči. Bavori boli nedôverčiví voči **Svätoplukovi**, preto ho **uväznili** a zmocnili sa VM – odpor Slovanov – dochádza k **povstaniu na čele so Slavomírom**. **Svätopluk** za prepustenie sľúbil pomoc franskému panovníkovi. Po prepustení **sa však spojil so Slavomírom a stal sa panovníkom VM od roku 871**. V roku **874 Svätopluk uzatvára mier s VFR vo Fochheime** – uznával vazalstvo VM k VFR, ale udržiava sa mier .

Svätopluk rozšíril územie VM o : Lužice, Sliezsko, Vislansko, Zátisie + Čechy sem už patrili

Svätopluk a kresťanstvo

Za jeho vlády vydal pápež **Ján III. bulu Industriae tuae** – prijal ňou Svätopluka a veľmožov pod **patronát Ríma** =>VM samostatná krajina, čím sa postavila na úroveň oných krajín. Pápež ňou prijal **slovanskú liturgiu a staroslovienčina sa stala 4. liturgickým jazykom**.

Po **Svätoplukovej smrti** sa niektoré časti chceli osamostatniť -> dochádza k **úpadku**

896 – Maďari prichádzajú do Podunajskej nížiny

906-907 – bitka pri Bratislave – Maďari proti Bavorom – vyhrali Maďari a začína sa utvárať Uhorský štát => Zánik VM

Dielo O obrátení Bavorov a Korutáncov

Prvý krát názov VM (Megale Moravia) použil vo svojom diele **Konštantín Porfyrogenetos**(byz.cisár)-dielo **O spravovaní ríše**. VM v tomto období zaberala **územie južnej a strednej Moravy, Naddunajské Rakúsko, oblasť Matry a Bukových hôr**. Ďalej sa o VM dozvedáme z franských prameňov – **Spis o obrátení Bavorov a Korutáncov**.

Christianizácia VM

Rastislav sa chcel vymaniť spod nadvlády VFR – chcel šíriť liturgiu v slovanskom jazyku

Už pred príchodom K a M sa sem šíri kresťanstvo z Lách, Nemiec a Grécka

V roku **862** za vlády Rastislava **začína christianizácia** – **Rastislav žiada o pomoc pápeža Mikuláša II.**, aby poslal vierozvestcov, kt. budú šíriť kresťanstvo v jazyku, kt. rozumieme – **neúspech**. Rastislav sa **obracia na pomoc cisára Michala III.**, kt vyhovela a v roku **863 prichádzajú solúnski bratia Konštantín a Metod** (Metod-právnik-preložil zákon; Konštantín-filozof)

- Založili **učilište na výchovu kňazov**(teológia,hudba,gramatika,hlaholika a liturgia v domácom jazyku). K a M nemohli vysvätiť svojich žiakov => **šli do Ríma(867)**. Cestou do Ríma sa zastavili u Kocela, potom v Benátkach. Keď prišli **do Benátok obhajovali tu slovienskú liturgiu proti trojjazyčníkom**(grécky,latinský a hebrejský jazyk). **Pápež v Ríme schválil slovanskú liturgiu**. Počas pobytu v Ríme K chorľavel. Vstúpil do gréckeho baziliánskeho kláštora, prijal rehoľné meno **Cyril a 14.2.869 zomrel. Metoda vysvätili za kňaza, neskôr za biskupa a arcibiskupa Panónie a Moravy**. Metoda **neskôr zajali Bavori**, na žiadosť pápeža bol prepustený, potom sa vracia späť na VM. Tu čelí útoku nem. kňazov, že šíri bludy – najväčší **odporca Wiching**. Wiching sa po M smrti dostáva na čelo moravskej cirkvi. **Wiching vyhnal Metodových žiakov**(Gorand, Naum,Kliment,Angelár), tí sa uchýlili do **Ochridu**(Bulharsko), kde zostrojili **cyriliku**.

Význam christianizácie

- Prispela k rozšíreniu kresťanstva v jazyku, kt. ľudia rozumeli
- Prispela k rozšíreniu vzdelania – zakladali učilištia – **Veľkomoravské učilište** (centro na Devíne) – viedol ho Konštantín
- K obhajoval v Benátkach slovanskú liturgiu proti trojjazyčníkom
- Prišli s písmom – **hlaholika**, neskôr prepracovaná na cyriliku
- Šírili **staroslovienčinu**
- Základy slovanskej literatúra – prekladali aj písali nové diela
- Preložili 1. občiansky zákonník – **Zákon sudnyj ľjudem** – pre svetských ľudí

Prekladové diela :

- **Metod** - *Zákon sudnyj ľjudem*
Nomokánon – ustanovenia byz. cisárov a cirk. otcov
Starý zákon
Hádanie o pravej viere so Židmi
- **Cyril** - pre príchodom na VM – *Evanjelium-aprakos*(výňatky)
Breviár – modlitebná kniha
Misál
Trebník(Rituál) – bohoslužobná kniha

Spoločne - *Štvorevanjelium*

Pôvodné diela:

- **Metod**- *Napomenutia vladárom* – na Svätopluka
Napomenutia k pokániu
- **Cyril** - *Proglas* – 1. Slovanská báseň – veršovaný predhovor k evanjeliu
Cherzonezská legenda = *O prenesení ostatkov praslávneho Klimenta*
Modlitba pred smrťou

Abecedná modlitba

Spis : *Moravsko-panónske legendy* – život K a M

Nálezy z čias VM na našom území:

- Čierne Kľačany – Veľkomoravská **pyxida** – šperkovnica zo slonoviny oválneho tvaru – dar pre Rastislava od Michala III.
- **Zlatý pektorálny krížik** (na hrud')